

ў суседнюю вёску яшчэ было можна, але як жа вярнуцца дахаты недзе пад поўнач?

Пяшчаная разьезджаная дарога ў полі альбо лесе, зрэзьчасу жвіроўка, у вёсках брукаванка — ня надта каб было дзе разагнацца *роварам* на Беласточчыне ў 60-я і 70-я гады. Дый цяпер асфальтовак пабольшала не нашмат. Але народ езьдзіў на *роварах* часта й густа. *Ровар* — аўтамашына дзятвы і бядо-ты. У згаданым часе аднаго й другога на Беласточчыне было адволі.

Дзядулі, што помнілі „першага і другога немца“, казалі, што цяперашнія рускія й польскія *ровары* — гэта барахло ў параўнаньні зь нямецкімі. „Нямецкі, о-то-то быў *ровар!*“ — пераконвалі. Але колькі я ні прыглядаўся да іхніх самакатаў, на якіх яны езьдзілі нядзелькамі ў царкву, мне ніколі ня ўбачыўся ні адзін „о-то-то“ *ровар*...

Мабыць, усе „о-то-то“ *ровары* існуюць адно ў нейчым маленстве...

Розум

Анатоль Вяцінскі

Гэта тое, што перш за ўсё робіць чалавека чалавекам. Таму яго і вызначаюць як *homo sapiens*, таму мы найперш і зьяўляемся боскімі стварэньнямі. Самая сумная канстатацыя ў дачыненні да каго-небудзь з нас: „*Бог яму розуму ня даў*“. Яшчэ гавораць: „*Калі Бог хоча каго пакараць, ён пазбаўляе яго розуму*“.

Праўда (гэта яшчэ адзін сумны факт), ня кожнаму дадзена жьць ды кіравацца *сваім розумам*. Менавіта сваім, уласным, а не чужым — пазычаным у суседа, у так званага старэйшага брата ці перанятым у наваяўленага правадыра.

Розум — пільны вартавы жьцьцёвага ладу. Сон *розуму* нараджае пачвар. Ён, *розум*, супастаўляе факты, параўноўвае зьявы, асэнсоўвае досьвед, праводзіць мяжу паміж праўдай і хлуснёй, паміж рэальнымі рэчамі і хімэрамі, робіць высновы.

Розум — перадумова духоўнасьці і аснова творчасьці, стваральнай дзейнасьці. Менавіта *розуму* належыць галоўнае інжынэрнае правіла, згодна зь якім эканоміць можна на ўсім, акрамя падмурка.

Розум, як нехта тонка заўважыў, ня будзе ставіць пытаньне: даганяць ці адставаць, разлучацца ці аб'ядноўвацца. Ён будзе выходзіць з таго, што лепей, а што горш, што дабро, а што зло. Ён з магчымых варыянтаў выбірае аптымальны.

На пастамэнце помніка Пушкіну, якім маскоўская мэрыя абдарыла менскія гарадзкія ўлады, некалькі дзён красаваўся напісаны юначым почыркам крылаты пушкінскі радок: „*Няхай жыве розум, хай зьнікне імгла*“. Сапраўды, няхай.

Рокаш

Павал Марціновіч

У мове ХХ стагодзьдзя *рокаш* — паўстаньне, мяцеж, забурэньне — слова архаічнае і досыць рэдкае. Ува ўжытак яно вярнулася зь лёгкай рукі Караткевіча.

Рокаш сваім гучаньнем выклікае ў памяці ланцужок вугорскіх словаў: чардаш, Лаяш Кошут, Каспар Бэкеш і нават гуляш. Сапраўды, яно паходзіць ад назвы поля ў Вугоршчыне, на якім ладзіліся апазыцыйныя соймы.

У 80-х гадох у Наваполацку малады бард-адрэджэнец падказаў тутэйшаму рок-гурту як бы аднакарэнную назву *рокаш*. Ці не таму і гурт набыў у сваім часе вядомасьць?

Юныя паэты разьвіваюць сваю этымалёгію, як у балядзе аднаго пачаткоўца „*Рокаш*“:

...І з рокатам ужо імчаць паўстанцы
Па непакорнай ранішняй зямлі.

Спадар Станіслаў Суднік (лёс вайскоўца закінуў быў яго ў Казахстан) засноўвае там беларускамоўнае выданьне „*Рокаш*“. У час чужынскага зьдзеку зь беларушчыны гэта быў крык, але ня энк, што жыве Беларусь. Гэта быў выклік.

Падчас новага наступу, ужо на беларускую дзяржаўнасьць і мову, спадар Суднік бярэ пад сваю апеку газэту „Наша слова“.

Менскае „Наша слова“ — орган ТБМ — палкоўнічкі, аднак, пахіснулі, хістанулі, зьнішчылі. Спадар Суднік аднавіў выданьне ў Лідзе — бліжэй да прашчуравых замкаў, дзе ў змрочных лёхах колісь высьпяваў не адзін *рокаш*.

Марудна, часам неўпрыкмет, слова набывае бунтоўнае моцы. Прыўкраснае слова *рокаш*..

Рубель

Антаніна Хатэнка

Цяпер, зблудзіўшы ў папяровай пустыні пустых „рублёў“, што мільённа задурваюць нам галовы, я мройна згадаю іншую, існую стыхію, увянчаную *рублём* — стыхію беларускага разнатраўя.

Бухматыя купы салодкага водару — аж вінецца ў галаве — пывуць у тумановую далеч вечароў, закалыханыя задумнай песьняю. Толькі чутныя ў празрыстай цішы працяжныя жаночыя галасы: „Яне! Ты *рублём* добра вазок уціснуў? Каб жа мы не скаціліся!“

А *рубель* спрытна ўкладаецца акурат пасярэдзіне пахучага й мяккага раю і ахоўвае, беражэ раўнавагу. Звычайная жардзіна, якой падпарадкуюцца ганарыстыя снапы й залатая салома, і захмялелае буянне ды раскоша зэлак, палеглых у спакой, каб не скаціцца, не зваліцца.

Куды ж мы коцімся-валімся ўсе грамадою пад уціскам бязважкага, амаль нерэальнага „*рубля*“?..

Пра тое думаць ня варта! Бо ад нашага думаньня нічога тут — у прасторы „*рубля*“ — не залежыць. Ходзіць ды ходзіць сябе панам „*рубель*“, які даўно стаў голым жабраком. І да свайго аднайменьніка, што трымае копы здабытку, яму, няўклюду, і носам не дастаць! Бо грошы нашыя, зараз „*рублёвыя*“, — суцэльнае расьцярэб’е.

І мы, блуканцы па сьвеце ў заробках, уцекачы ад „*рубля*“, што прыціскае да долу прыніжаньня ды зьнявагі...

Як жа тут не згадаеш настальгічна-сапраўднае значэньне слова *рубель* — сілу, моц і ўпартасьць? Як не засумуеш па тым ладзе-складзе, калі шчыль-